

ӘОЖ 327.7:327

МҒТАР 11.25.40

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2025.59.1.002>

ҚАЗАҚСТАН МЕН ӨЗБЕКСТАН АРАСЫНДА ҚАТЫНАСТАРДЫҢ САУДА-ЭКОНОМИКАЛЫҚ АСПЕКТІСІ

Нурсултанова Л.Н.¹, *Касымова А.К.², Уталиева Р.³, Еркін А.Е.⁴

¹ Астана Халықаралық университеті, Астана, Қазақстан

*² Қазақ ұлттық хореография академиясы, Астана, Қазақстан

³ Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау, Қазақстан

⁴ Астана Халықаралық университеті, Астана, Қазақстан

Аңдатпа. Бұл мақалада екі ел арасындағы сауда-экономикалық қатынастардың қазіргі жағдайы, динамикасы, шешілмеген мәселелер және болашақта табысты өзара іс-қимыл жасау үшін оларды еңсерудің ықтимал жолдары қарастырылады. Статистикалық деректерге сүйене отырып, екі ел арасындағы іскерлік байланысты нығайту мақсатында өзара тауар айналымын арттыру мүмкіндіктері мен ынтымақтастықтың түрлі нысандары атап өтілді. Зерттеуді қорытындылай келе, авторлар сауда-экономикалық ынтымақтастықты дамытудың маңыздылығы Орталық Азиядағы инновациялық және іскерлік белсенділіктің жалпы тенденциясымен байланысты екенін атап өтті. Заманауи көлік дәліздері, жаңа сауда серіктестерін іздеу, сондай-ақ технологиялық егемендіктің жалпы дамуы артып келе жатқан рөл атқарады. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы сауда-экономикалық байланыстардың кеңеюі түрлі сипаттағы кедергілерсіз емес, бірақ мемлекеттік органдар мен бизнес-қоғамдастық арасындағы өзара іс-қимыл болашақта іскерлік өзара іс-қимылды нығайтуға ықпал етеді.

Қазіргі дәуірдің экономикалық ландшафты өзара байланыстардың өсуі мен әртараптандырылған серіктестікке ұмтылуымен сипатталады. Осыған байланысты Қазақстан мен Өзбекстанның сыртқы сауда-экономикалық ынтымақтастығын зерттеу қызықты әрі өзекті зерттеу пәні болып көрінеді. Екі мемлекет аймақтық экономиканың маңызды ойыншылары болып табылады және өзара тиімді ынтымақтастық үшін мүмкіндіктер ашатын бірегей артықшылықтар мен ресурстарға ие. Табиғи ресурстардың болуы – келешегі бар салаларды дамытудың және бірлескен кәсіпорындар құрудың кепілі, ал оларды жүзеге асыруға жоғары деңгейдегі саяси байланыстар ықпал етеді. Бұл ретте екі ел де халықаралық қауымдастықпен теңгерімді стратегияны ұстанып, алыс-жақын шетелдермен сындарлы қарым-қатынастарды қалыптастыру мен қолдаудың ұзақ мерзімді мақсатын белгіледі.

Елдер арасындағы іскерлік және инвестициялық ынтымақтастық экономикаға ғана емес, саяси тұрақтылық пен халықаралық қауіпсіздікке де оң әсер етуі мүмкін сияқты. Бауырлас халықтар арасындағы өзара іс-қимылды нығайту тұтастай алғанда халықаралық аренада сенім, диалог пен

ынтымақтастықты дамытуға ықпал ете алар еді. Осыған байланысты қазіргі жаһандану жағдайында екі елдің ынтымақтастығын зерттеу практикалық мәселелерді шешу және әртүрлі салаларда шешімдер қабылдау үшін маңызды. Қазақстан мен Өзбекстан қарым-қатынасының көпжылдық тәжірибесі Орталық Азия елдері үшін теориялық және практикалық құндылыққа ие.

Мақаланың практикалық маңыздылығы екіжақты ынтымақтастық тәжірибесі біздің аймақ елдерінің сауда және инновациялық саясатын жетілдіру процесінде бірлескен жұмысты одан әрі жетілдіру үшін пайдалы болуы мүмкін екендігінде. Осыған байланысты ұлттық экономикалардың тұрақты өсуін қамтамасыз ететін тиісті бағдарламаларды қабылдау кезінде тек жетістіктерді ғана емес, сонымен қатар қазақ-өзбек қарым-қатынастарының жақсырақ мазмұнына кедергі келтіретін белгілі бір кедергілерді де ескеруге болады.

Тірек сөздер: Орталық Азия, Қазақстан, Өзбекстан, экономикалық дипломатия, сауда, көпвекторлық, ынтымақтастық, геосаясат

Кіріспе

Қазақстан мен Өзбекстан өздерінің геосаяси орналасуын ескере отырып, өзара ынтымақтастықты нығайтуға және сауда-экономикалық байланыстарды одан әрі кеңейтудің жаңа мүмкіндіктерін анықтауға, ұзақ мерзімді стратегияны анықтауға ұмтылуда. Халықаралық қатынастар жүйесінде сауда-экономикалық қатынастар маңызды рөл атқарады, өйткені бұл белгілі бір мемлекеттің халықаралық қызметтер мен тауарлар нарығына қалай шығуы және осыған байланысты Қазақстан арасындағы ынтымақтастықты кеңейту мәселелерін шешуге байланысты Ал Өзбекстан жалпы біздің аймақ үшін маңызды рөл атқарады.

Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы өзара тиімді сауда-экономикалық ынтымақтастық дәйекті түрде кеңейіп келеді. Іскерлер арасындағы байланыстар жанданып, бірлескен кәсіпорындардың саны артып келеді. Бірлескен ірі жобалар нақты өзара пайда әкеліп қана қоймайды, олар тек екі елдің ғана емес, жалпы Орталық Азияның экономикасының құрылымын өзгертеді.

Қазақстан көпвекторлы сыртқы саясатқа негізделген өзінің экономикалық тәуелсіздігін сақтауға және нығайтуға ұмтылады, сондықтан екі ел арасындағы қарым-қатынастарды нығайту және кеңейту бауырлас халықтардың ұлттық мүдделеріне жауап береді.

Ежелден біздің халықтарымызды достық пен өзара сыйластық біріктірді, біздің мақсаттарымыз бен даму болашағымыз ортақ; Бірлескен күш-жігер стратегиялық перспективаның сапалы жаңа деңгейіне әкелді. Саяси, сауда-экономикалық және мәдени-гуманитарлық салалардағы өзара іс-қимылды кеңейту Қазақстан мен Өзбекстанның ұзақ мерзімді басымдықтары болып табылады.

Бұл зерттеудің өзектілігі Қазақстан мен Өзбекстанның өңірлік ынтымақтастықтағы үлесі мен рөлін зерттеу, сондай-ақ одан әрі байланыстар үшін әлеуетті және жаңа мүмкіндіктерді анықтау қажеттілігімен түсіндіріледі. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы қарым-қатынастар қазіргі уақытта стратегиялық серіктестік пен өзара тиімді ынтымақтастықпен сипатталады.

Екі ел де өзара сенім, құрмет пен түсіністікке негізделген көп қырлы қарым-қатынастарды дамытуға дайын. Соңғы жылдары сауда-экономика, инвестиция, энергетика, транзит және туризм сияқты әртүрлі салалардағы ынтымақтастықты нығайту және кеңейту бойынша маңызды қадамдар жасалды. Екі мемлекет арасындағы тәжірибе мен білім алмасу олардың экономикалық әлеуетін нығайтуға және өзара тиімділікке қол жеткізуге ықпал етеді.

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Мақаланың теориялық және әдістемелік негізі инновациялық ұлттық экономиканың маңызды көрсеткіштері болып табылатын Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы сауда-экономикалық байланыстардың дамуын қозғайтын отандық және шетелдік ғалымдардың теориялық және қолданбалы әзірлемелеріне сүйенеді. Зерттеу әдістеріне пәнаралық және институционалдық тәсілдер, талдау мен салыстыру әдісі және басқа да жалпы ғылыми әдістер кіреді. Бұл мақалада таңдалған ғылыми әдістермен анықталатын зерттеу стратегиясы қолданылды. Осылайша, жұмыста статистикалық деректерді өңдеуге және талдауға бағытталған мазмұнды талдау пайдаланылды. Бұл ретте жұмыста жүйелі және салыстырмалы әдіс қолданылды, бұл екі елдің инновациялық дамуы жағдайында сауда-экономикалық байланыстардың трансформациясын зерттеуге мүмкіндік берді.

Ғылыми әдебиеттерге шолу екі жақты байланыстың теориялық және практикалық негіздерін қарастыратын еңбектерді талдауға, мемлекеттік бағдарламаларға ерекше көңіл бөлуге, экономика, сыртқы сауда және инвестиция саласындағы жаңа бағыттарды дамытуға бағытталған. Негізгі құжаттардың арасында инновациялық даму міндеттері мен тиімді жүзеге асыру шаралары белгіленген Қазақстан Республикасының 2020-2030 жылдарға арналған Сыртқы саяси тұжырымдамасы, сондай-ақ «Цифрлық Өзбекстан-2030» Стратегиясын атап өтуге болады.

Мақалада Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Ұлттық статистика бюросының ресми статистикалық деректері және Қазақстан мен Өзбекстанның инновациялық даму жағдайын талдауға мүмкіндік беретін халықаралық рейтингтердің нәтижелері пайдаланылды.

Зерттеу әдістемесі ретінде тарихи-хронологиялық, аналитикалық және статистикалық әдістер қолданылады. Сондай-ақ 25 жылдан астам сауда-экономикалық қатынастарды талдауға мүмкіндік беретін жүйелі тәсіл қолданылды. Салыстырмалы әдіс – екі елдің экономикалық дамуының формалары мен әдістеріндегі ортақ және ерекшелікті анықтау.

Жұмыс материалдары екі елдің ресми құжаттарынан, отандық және шетелдік авторлардың басылымдарынан, министрліктер мен ведомстволардың ресми интернет-ресурстарынан, статистикалық мәліметтерден тұрады. Осы мақаланың аясында стратегиялық құжаттарды зерттеуге бағытталған сапалы контент-талдау және статистикалық деректерді өңдеуге бағытталған сандық мазмұнды талдау қолданылды. Пәнаралық көзқарастың қажеттілігі талдау барысында тарих, статистика, экономика, халықаралық қатынастар сияқты салалардың пайдаланылуы осы тақырыптың теориялық және әдістемелік негіздерін зерттеуге көмектескендігімен айқындалды.

Қазақстан мен Өзбекстанның өзара әрекеттесуін зерттеуде М.Т.Лаумулиннің еңбегі зор. «Центральная Азия в эпоху трансформации» кітабы қазіргі әлемнің өзгеру жағдайында экономика мен саясат мәселелерін зерттеуге арналған [1].

«Узбекистан-Россия: сотрудничество и перспективы взаимодействия» атты мақаласында автор Е.А. Изтелеуова мемлекетті мүлде жаңа сапалық деңгейге көтеретін Өзбекстанның көпвекторлы сыртқы саясатын сипаттайды [2].

Қазақстандық зерттеушілер А. Туркеева, Н.Ж. Бримбетова, А.Ш. Сулейменова, Ш.Ж. Туйебекова «Новые возможности и предпосылки приграничного взаимодействия Казахстана и Узбекистана» атты еңбектерінде екі ел арасында экономикаларының өзара байланысы мен өзара ықпалы негізінде жекелеген елдердегі трансшекаралық процестерді зерттеп, дамудың жаңа мүмкіндіктерін анықтады [3].

Сондай-ақ Қазақстан мен Өзбекстанның ынтымақтастығына қатысты жалпы еңбектер бар, олардың ішінде Салимова Ф.Н., Губайдулина М., Чеботарев А.Е. Хасанов У.А., Парманов В., Кыдырбекова Б. атап өтуге болады.

Аймақтық интеграция туралы оның мақсаттары туралы мәселе О.Буториннің «Цели региональной интеграции: современное понимание» атты еңбегінде көтеріледі. Автор интеграциялық бірлестіктердің мақсаттарын және интеграцияның стратегиялық бағыттарын зерттейді [4].

Т.А. Нұрматовтың «Интеграционные процессы в Центральной Азии: история и генезис» мақаласында Орталық Азия елдерінің осы аймақтағы көпжақты қарым-қатынастардың негізі болып табылатын бай тарихи-мәдени мұраға ие екендігін және Орталық Азиядағы интеграциялық үдерістердің негіздері зерттелетінін көрсетеді [5, 120-130 б.] .

С.Притчин «Узбекистан и Казахстан: особенности транзита власти» атты еңбегінде екі мемлекеттің тәуелсіздік тарихындағы билік транзитінің рәсімдерін талдайды. Жұмыста саяси тұрақтылық, саяси жүйелердің дамуы және саяси экономикалық аспектілерді ескере отырып, билік транзитінің сценарийлері сияқты әртүрлі аспектілер қарастырылады [6].

Бұл автордың тағы бір жұмысы ««Большая Игра 2.0» в Центральной Азии на современном этапе» бар, ол мақалада автор Орталық Азиядағы геосаяси жағдайды зерттеп, осы аймақтағы негізгі жаһандық ойыншылардың ықпалын зерттейді [7] .

М.Рахимов «Внутренняя и внешняя динамика регионального сотрудничества в Центральной Азии» мақаласында қазіргі халықаралық қатынастардағы аймақтық және жаһандық мемлекеттердің Орталық Азия сыртқы саясатының теориясы мен тәжірибесіне талдау жасайды [8].

С.Корнелл «Constitutional Reform in Uzbekistan: a Symposium» атты еңбегінде қазіргі заманғы әлеуметтік-экономикалық реформаларды қарастырып, осы елдегі конституцияға өзгертулер енгізу жолдарын талдайды. Автор аймақтық форматтағы реформаларды салыстыруды, институттарды нығайтуды және Өзбекстан конституциясын қазіргі әлем нормаларына бейімдеуді ұсынады [9].

Нәтижелер

Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы сауда-экономикалық қарым-қатынастар жаңа стратегиялық деңгейге көтерілді және екі мемлекеттің сыртқы саясат Тұжырымдамасында айқындалды.

Бұл ынтымақтастықтың ерекшелігі – ол екі халықтың ұлттық мүдделеріне жауап береді, сауда байланыстары мен нарықтарын кеңейтеді, жаңа тауарлар мен қызметтерді іздеуге, Қазақстан мен Өзбекстанға ғана емес, экономиканың түрлі салаларына инвестиция тартуға ықпал етеді. Жалпы Орталық Азия және бұл халықтың өмір сүру деңгейін жақсартады деген сөз.

Стратегиялық экономикалық бағытты жүзеге асыруға бағытталған ұзақ мерзімді саясат екі мемлекеттің сыртқы саясатының маңызды бағыты болып табылады, Орталық Азия аймағының әлеуетін арттырады және бәсекелестікке ықпал етеді.

Талқылау

Қазақстан мен Өзбекстан қазіргі заманғы геосаяси процестерде маңызды рөл атқарып, халықаралық аренада белсенді ойыншыларға айналып отыр. Екі мемлекет те көпвекторлы сыртқы саясатты ұстануға ұмтылып, әлемдік күш орталықтары арасында өз мүдделерін теңдестіруге мүмкіндік береді. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы қарым-қатынастар өзара сенімнің жоғары деңгейін және белсенді ынтымақтастықты көрсетеді. Бұл ынтымақтастық Орталық Азиядағы экономикалық жағдайға айтарлықтай әсер етеді, экономикалық интеграцияға және аймақтағы саяси тұрақтылықты нығайтуға ықпал етеді. Тауар айналымының артуы, инвестиция тарту және көлік инфрақұрылымын жақсарту екі ел үшін де, сондай-ақ Орталық Азияның басқа елдері үшін жаңа мүмкіндіктер ашады. Екі ірі ел арасындағы ынтымақтастық Орталық Азияда тұрақтылық пен экономикалық интеграцияны нығайтуға көмектеседі, бұл өз кезегінде аймақтағы саяси және экономикалық жағдайды жалпы жақсартуға ықпал етеді.

Ал Қырғызстан, Түрікменстан және Тәжікстан Дүниежүзілі банк классификация негізінде табысы төмен елдер тізімінде орныққан.

Кесте 1. Орталық Азия мемлекеттерінің әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткіштері, 2023 ж. [10]

Мемлекет	Аумағы (млн. км ²)	Халық саны (млн.)	ЖІӨ (млрд АҚШ долл.)	Жан басына шаққандағы ЖІӨ (долл.)
Қазақстан	2,724	19,992	197,1	13300
Өзбекстан	0,447	36,897	90,8	2468
Қырғызстан	0,199	7,037	8,543	1276
Түрікменстан	0,491	5,942	40,7	7344
Тәжікстан	0,143	9,886	8,746	897

Өзбекстанның сыртқы саясатын экономикаландырудың жаңа қадамы Өзбекстанның халықаралық қаржы, сауда және экономикалық кеңістікке неғұрлым белсенді және терең интеграциялану жолы сияқты элементтердің пайда болуы болды. Реформалар басталғаннан бері төрт жыл ішінде Өзбекстан осы бағытта үлкен жұмыс атқарды. Өзбекстан өз тарихында алғаш рет үш ірі рейтингтік агенттіктен - Standard & Poor 's, Moody' s және Fitch-тен тәуелсіз рейтингтерге ие болды. Өзбекстан сонымен қатар Халықаралық Валюта Қоры, Дүниежүзілік банк және Азия даму банкі сияқты халықаралық қаржы институттарымен ынтымақтастықты кеңейтіп, ДСҰ-ға кіру туралы келіссөздерді бастады. Өзбекстан Еуропалық Одақтың Жалпы преференциялар жүйесінің (GSP+) бенефициары мәртебесін алу жолында айтарлықтай прогреске қол жеткізді: 2020 жылдың 30 қарашасында Ташкенттің өтінімін Еуропалық комиссия растады және Еуропалық Кеңес пен Еуропалық парламент мақұлдаған жағдайда өзбек экспорттаушылары біржақты тарифтік преференциялармен қамтылған 6200-ге дейін тауарды экспорттай алады [11].

«Цифрлық Өзбекстан – 2030» стратегиясы цифрлық экономиканы жедел дамытуға және мемлекеттік басқару, білім беру, денсаулық сақтау және ауыл шаруашылығында заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға бағытталған. Сондай-ақ, жаңа технологияларды, инновациялық өнеркәсіпті және ауыл шаруашылығын дамыту қағидаттарымен тығыз байланысты «Өзбекстан Республикасының 2019-2030 жылдарға арналған Жасыл экономикаға көшу жөніндегі стратегиясын» атап өткен жөн. Өзбекстан Республикасының шетелдегі дипломатиялық өкілдіктері озық технологиялар мен IT-шешімдерді трансферттеу және цифрлық экономика саласындағы жобаларды бірлесіп іске асыру үшін жетекші шетелдік компанияларды тартуға жауапты және инновациялық қағидаттарда экономикалық трансформацияны іске асыруды қамтамасыз етуде маңызды рөл атқаруға тиіс [12].

Экономикалық дипломатия – ағылшын ғалымдары Н.Бэйн мен С.Вулкоктың тұжырымдауынша, бүгінгі күннің нақты әлеміндегі

мемлекеттік және мемлекеттік емес субъектілердің қызметі. Зерттеушілер Н.Бейн мен С.Вуллок өз зерттеулерінде экономикалық дипломатияның халықаралық сауда мен тікелей шетелдік инвестицияға кедергілерді жоюға бағытталғанын атап көрсетті. Оның түпкі мақсаты – трансшекаралық экономикалық қызметке қатысты шешімдерге әсер ету [13].

2020 жылы Қазақстан Республикасы сыртқы саясаттың 2020-2030 жылдарға арналған жаңа тұжырымдамасын қабылдады. Бұл құжатта көрсетілген кезеңдегі Қазақстанның сыртқы саяси қызметінің принциптері, мақсаттары, міндеттері, басымдықтары мен тетіктері баяндалған. Сабақтастықты сақтай отырып, жаңа тұжырымдама Қазақстанды қоршаған геосаяси және геоэкономикалық ландшафттағы өзгерістерге байланысты алдыңғыдан ерекшеленеді. Халықаралық қатынастарды талдауда сенім дағдарысы және әртүрлі халықаралық актерлер арасындағы қақтығыстардың шиеленісуі сияқты жүйеге қауіп-қатерлер мен қауіптерді анықтауға баса назар аударылады [14].

Әр елдің экономикалық жүйесі ерекше және қайталанбас, себебі, Е.Ф. Авдокшин атап өткендей, әрбір ұлттық экономиканың әлеуметтік-экономикалық деңгейі, географиялық жағдайы, климаты, ресурстық әлеуеті, ішкі нарықтың ерекшеліктері, құқықтық нормалары, еңбек дәстүрлері, мәдени-тарихи құбылыстары сияқты өзіндік ерекшеліктері мен сипаттамалары бар [15].

Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы экономикалық қатынастарды дамытуда үш негізгі кезеңді ажыратуға болады:

1 кезең (1992-2002 жж.): екіжақты дипломатия, экономикалық қатынастар орнату және шекараларды белгілеу;

2 кезең (2003-2015 жж.): экономикалық ынтымақтастықтың негізгі бағыттарын қалыптастыру;

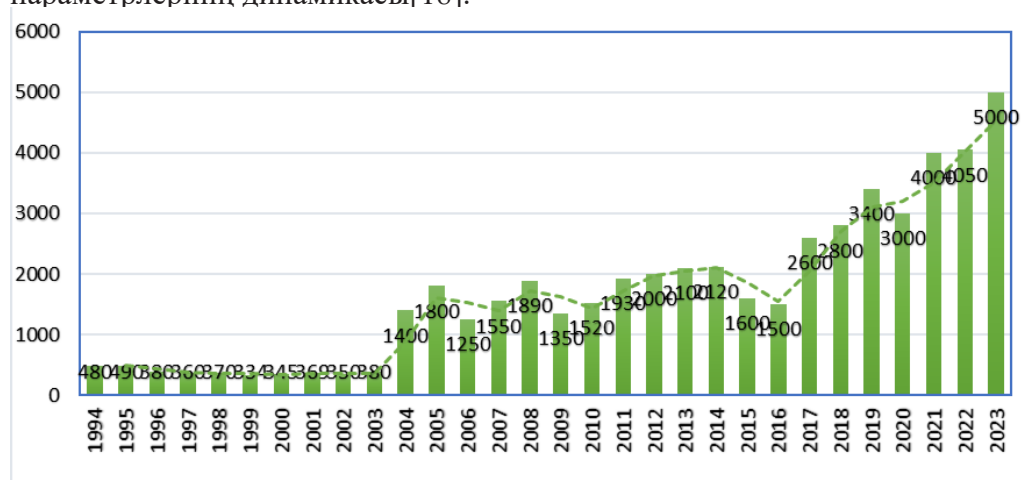
3 кезең (2016 ж. - қазіргі уақыт): экономикалық қатынастарды кеңейтудің жаңа кезеңі.

Өзбекстан-Орталық Азиядағы Қазақстаннан кейінгі екінші ірі экономика, оның ЖІӨ 2021 жылы 69,2 млрд АҚШ долл. құрайды. Ол табиғи ресурстарға бай (бағалы металдар, мыс, уран, вольфрам, көмір және табиғи газ) және жақсы дамыған өндірістік базаға ие. Сонымен бірге Өзбекстан өзінің ресурстық базасын толық пайдаланбайды. Республикада түсті металлургия, құрылыс материалдары, химия және мұнай-химия өнеркәсібінің қосылған құн тізбектерінде өзінің қатысуын кеңейту мүмкіндігі бар [16].

Астана мен Ташкент екіжақты сауданы дамытуға үлкен қызығушылық танытуда. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы сауда-экономикалық қатынастар екіжақты ынтымақтастықтың негізі болып табылады. Соңғы бес жылда экономикалық ынтымақтастықтың дамуы жаңа кезеңге өтті. Қазақстан Өзбекстанның Орталық Азиядағы ең ірі сауда серіктесі болып табылады. 2017 жылы екі ел арасында экономикалық өсуді ынталандыратын және сауда көлемін арттыратын 2017-2019 жылдарға арналған экономикалық ынтымақтастық Стратегиясына қол қойылды.

Өзбекстанмен сауда Қазақстан үшін ең тұрақты деңгейде қалып отыр. Оның көлемі 1994-2023 жылдар кезеңінде 11,2 есеге өсті, бұл Орталық Азияның төрт мемлекеті арасындағы екінші көрсеткіш болып табылады, дегенмен бұл көрсеткіш Қазақстанның сыртқы саудасының жалпы көлемінің өсуінен едәуір артта қалып отыр. Қазақстанның Орталық Азия елдерімен саудасындағы Өзбекстанның үлесі қаралып отырған кезең ішінде орта есеппен 52% - құрады. Бұл көрсеткіш 2019 жылы максималды мәнге жетіп, 64,9% - ға жетті, бірақ кейін құлдырау байқалды. 2022 жылы Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы тауар айналымы 4,05 млрд. АҚШ долл. құрады, бұл 2021 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 34,7%-ға жоғары. 2022 жылы Қазақстаннан Өзбекстанға экспорт 38,4%-ға өсіп, 2022 жылы Өзбекстаннан Қазақстанға импорт 3,0 млрд. АҚШ долл. құрады 25%-ға өсті және 1,05 млрд. АҚШ долл. құрады. 2023 жылы Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы тауар айналымы 30 пайызға артып, 5 млрд. АҚШ долл. жетті, бұл Орталық Азиядағы барлық сауданың шамамен 70 пайызын Қазақстан мен Өзбекстан құрайды. Оның ішінде экспорт 1,4 млрд. АҚШ долл., ал импорт 3 млрд. АҚШ долл. құрады. Қазақстанның өзбек экспортындағы үлесі 3,1 - ден 7,1% - ға дейін, импортта-7,3-тен 10,8% - ға дейін өсті. Осылайша, Өзбекстан үшін, Орталық Азияның көптеген елдері сияқты, Қазақстан да маңызды сауда әріптесі болып табылады, ал соңғы жылдардағы үрдістер қалған өңірлермен салыстырғанда екі ел арасындағы өзара сауданың өсуінің ең жоғары қарқындылығын көрсетеді [17].

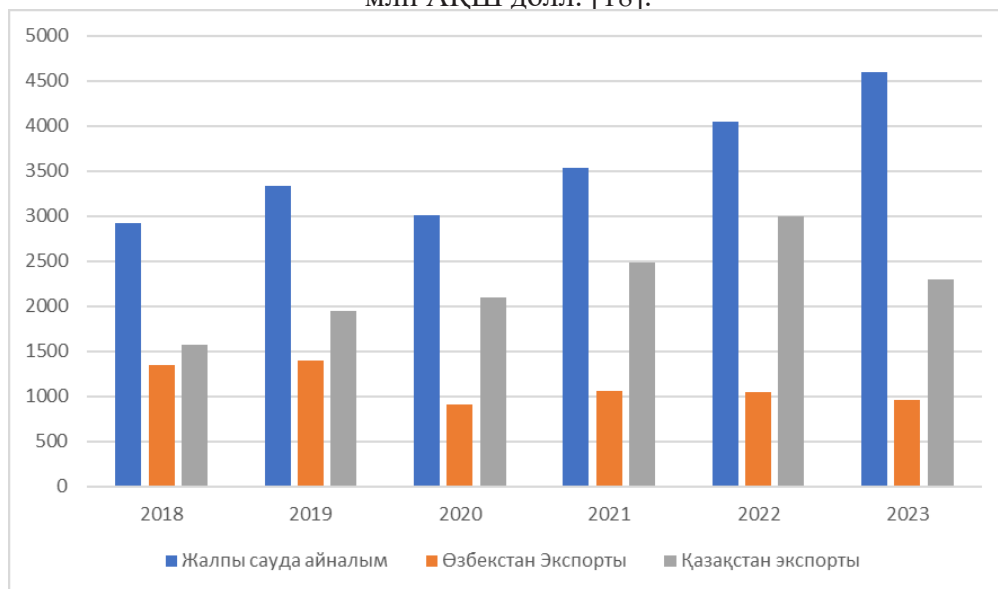
1-диаграмма. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы сыртқы сауда параметрлерінің динамикасы[18].

Екіжақты сауда 2016 жылдан бастап ерекше қарқынды болды (1-диаграмма). Бұл кезеңде жыл сайын дерлік (2020 жылғы «пандемиядан» басқа) тауар айналымының екі таңбалы өсуі байқалды, ал жиынтық өсім 150% - дан асты. Өзбекстан сонымен қатар өңірдегі Қазақстанның жаһандық ауқымдағы жетекші сауда серіктестерінің қатарына кіретін жалғыз ел болып табылады.

2021 жылдың соңына қарай Өзбекстан олардың арасында 3,8% үлесімен алтыншы орынға ие болады. Бұл ұстаным екіжақты саудадағы Елеулі ілгерілеуді көрсетеді, өйткені он жыл бұрын-2012 жылдың соңында-Өзбекстан Қазақстанның сауда серіктестері арасында 1,5% үлесімен 16-шы орынды ғана иеленді. Өзбекстанның статистикалық деректері сондай - ақ Қазақстанның елдің негізгі сауда серіктесі ретіндегі маңыздылығының өсуін белгілейді-оның Өзбекстанның сыртқы саудасындағы үлесі 2000-2021 жылдар кезеңінде, Өзбекстан СІМ деректері бойынша, 5,1-ден 9,3% - ға дейін ұлғайды.

2 -диаграмма. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы сауда динамикасы, млн АҚШ долл. [18].

2-диаграмма пандемия кезеңіндегі сауданың жай-күйін сипаттайды. Егер Өзбекстанның пандемияға дейінгі жылдардағы экспорттық позициясы салыстырмалы түрде оң болса, онда 2022 жылға қарай біршама өсім байқалды (2021 жылмен салыстырғанда 2020 жыл - 116,4%). Бірақ Қазақстаннан импорт өсу қарқынын 158,3% - ға (2021 ж. 2018 ж.), экономиканы дамытудың ең төмен жағдайларында-118,3% - ға (2021 ж. 2020 ж.) бекітті. Яғни, соңғы 5 жылда Өзбекстан саудасының барлық көлемінде импорттың үлесі айтарлықтай болды.

Инвестициялық ынтымақтастық Қазақстан-Өзбек қатынастарының ажырамас бөлігіне айналууда. 2019 жылдың басынан бастап бүгінгі күнге дейін қазақстандық капиталы бар кәсіпорындар саны 2,1 есеге, 510-нан 1 056-ға дейін ұлғайды, атап айтқанда, ағымдағы жылдың басынан бері қазақстандық капиталы бар 166 кәсіпорын құрылды. 2019 жылдан бастап Ташкентте Халық банкінің еншілес компаниясы жұмыс істейді.

Екі президенттің кездесуінің тағы бір маңызды нәтижесі

компаниялардың көрші елдерде еншілес кәсіпорындар мен филиалдар құру бастамасы болды. Astana Motors компаниясы Джиджак қаласында Hyundai өндірісін құруға қызығушылық білдірді.

Сонымен қатар, өзбек Тұрмыстық техника өндірушісі Artel Electronics қазақстандық Orbis Kazakhstan компаниясымен байланыс орната бастады. Екі компанияның ынтымақтастығы инвестиция көлемі 85 млн АҚШ долл. және зауыт қуаты жылына 500 000 бірлік болатын ас үй плиталары мен электр шайнектерін өндіруге негізделген.

Қазақстан министрлігінің статистикалық деректеріне сәйкес, қазіргі уақытта өзбек капиталы бар 2 144 кәсіпорын (жалпы санының 5,8%) тіркелген және табысты жұмыс істеуде. Сонымен қатар, Машина жасау, Құрылыс және фармацевтика саласындағы жаңа бірлескен жобалар жүзеге асырылуы мүмкін.

«Ауыл шаруашылығы, өнеркәсіп және туризм саласындағы өңірлік іскерлік ынтымақтастық» екі елдің премьер-министрлерінің, министрліктердің, облыстардың, өңірлердің, ұйымдардың, кәсіпорындардың және жеке сектордың өкілдерінің қатысуымен 2020 жылғы 25-26 ақпанда Үргенште (Өзбекстан) Екінші Қазақстан-Өзбекстан өңіраралық форумының пікірталас тақырыбына айналды. Форум аясында серіктес елдер арасында 52 құжатқа қол қойылды, оның ішінде 5 үкіметаралық, 12 өңіраралық және 34 коммерциялық құжатқа қол қойылды. 2020 жылғы 26 ақпанда Үргенш қаласында өткен «Орталық Азияда» халықаралық сауда-экономикалық ынтымақтастық орталығын орналастыру туралы хаттамаға қол қойылды, ол Орталық Азиядағы «Солтүстік-Оңтүстік» Экономикалық дәлізінің өсіп келе жатқан әлеуеті контекстінде сауда-экономикалық ынтымақтастықты одан әрі нығайту үшін құрылатын болады.

Сонымен бірге, Қазақстан Республикасының Сыртқы істер министрлігі Қазақстан Республикасы мен Өзбекстан Республикасы арасындағы ынтымақтастықты кеңейту және тереңдету жөніндегі практикалық шаралар жоспарының («жол картасы») жобасымен жұмыс істеуде және осы келісім негізінде «Кедергілер бойынша Жол картасын» осы жобаға біріктіру туралы шешім қабылданды. Нақты шаралар ауылшаруашылық машина жасау, жеңіл және фармацевтика өнеркәсібі, мал шаруашылығы және тамақ өнеркәсібі, қорғаныс өнеркәсібі, аэроғарыш өнеркәсібі, көлік, сауда кедергілерін жою және су қатынастарын қоса алғанда 20 пункттен тұрады.

Сауда-экономикалық өзара іс-қимыл екіжақты ынтымақтастықтың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Қазақстан Өзбекстанның үшінші (ҚХР және РФ кейін) сыртқы сауда серіктесі болып табылады, тауар айналымындағы үлес салмағы 8,9%. **2023 жылғы 11 айдың қорытындысы бойынша** өзара тауар айналымы **4,1 млрд АҚШ долл.** экспорт 12,6% төмендеп, 2,9 млрд АҚШ долл. құрады, импорт тиісінше 1,2% өсіп, 1,2 млрд АҚШ долл. құрады. Деректерді талдау 2021 жылмен салыстырғанда 2022 жылы Өзбекстанмен сауданың айтарлықтай өскенін көрсетеді: ҚР саудасының жалпы көлеміндегі Өзбекстанның үлесі 2,9% - дан 3,5% - ға дейін; экспорттағы үлес-2,7% - дан 3,4% - ға дейін (1,6 млрд-тан 1,9 млрд

АҚШ долл. дейін); импорттағы үлес-3,4% - дан 3,6% дейін (абсолюттік мәнде 1,1 млрд-тан 1,4 млрд АҚШ долл. дейін) [19].

Практикалық мәселелерді шешуге және екіжақты қатынастарды жандандыруға ҚР Үкіметі мен ӨР басшыларының төрағалығымен **ҚР мен ӨР арасындағы екіжақты ынтымақтастық жөніндегі бірлескен Үкіметаралық Комиссия** ықпал етеді. ҰАК жұмыс органдары мыналар болып табылады: Қазақстан тарапынан - Сауда және интеграция министрлігі, өзбек тарапынан - Инвестициялар және сыртқы сауда министрлігі. Барлығы ҰАК 20 отырысы өткізілді. 2023 жылғы 5 мамырда Ташкент қаласында ҰАК 20-отырысы өтті, кезекті отырысты 2024 жылы ҚР-да өткізу жоспарланған [20].

Сауда-экономикалық қатынастар тұрғысынан соңғы бес жылда байқалған келесі тенденцияларды бөліп көрсетуге болады:

Экономикалық және іскерлік ортаны жақсарту мәселелерін талқылауға бағытталған екі елдің үкіметтері мен институттары арасында тұрақты кездесулер мен конференциялар ұйымдастыру.

Қазақстан мен Өзбекстан мемлекеттік органдарының кәсіпкерлік субъектілері арасындағы қатынастарды дамытуға мүдделілігін арттыру.

Көршілес екі аймақ арасында байланыс орнату. Мысалы, Ташкент, Навоя, Түркістан және Қызылорда облыстарының әкімдіктері мен аудандары (қалалар мен аудандардың әкімшіліктері) арасында байланыс орнатылды.

Өңіраралық ынтымақтастық форумдарын ұйымдастыру.

Соңғы жылдары Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы экономикалық ынтымақтастықта айтарлықтай оң өзгерістер болды. Екі ел арасындағы сауда көлемі 2016 жылғы 629 млн АҚШ долл. 2023 жылы 4,1 млрд АҚШ долл. дейін өсті. Ынтымақтастық энергетика, көлік, ауыл шаруашылығы және туризм сияқты әртүрлі салалардың дамуына әкелді. Екі елдің бірлескен күш-жігері экономикалық өсуді жеделдетіп, жұмыс орындарын құрып, сыртқы нарықтарға тәуелділікті төмендетуі мүмкін. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы экономикалық ынтымақтастықтың одан әрі дамуы мен өзара пайдасы үшін зор әлеуеті бар, бұл өсіп келе жатқан көрсеткіштермен және табысты жобалармен расталады. Соңғы 5 жылда екіжақты тауар айналымы 29% өсіп, 2022 жылы 5 млрд АҚШ долл. жетті.

Қорытынды

Қазіргі кезеңде Өзбекстан мен Қазақстан арасындағы қатынастар стратегиялық серіктестік пен өзара тиімді ынтымақтастықпен сипатталатынын атап өткен жөн. Екі ел өзара сенім, құрмет пен түсіністікке негізделген көп қырлы қатынастарды дамытуға дайын. Соңғы жылдары екі ел сауда, экономика, инвестициялар, энергетика, транзит және туризм сияқты әртүрлі салалардағы ынтымақтастықты нығайту және кеңейту үшін маңызды қадамдар жасады. Екі ел арасында тәжірибе мен білім алмасу олардың экономикалық әлеуетін нығайтуға және өзара тиімділікке қол жеткізуге ықпал етеді.

Өзбекстан мен Қазақстан Азия мен Еуропа арасындағы транзитті жеңілдетуге және көлік қатынасын ұлғайтуға бағытталған өңірлік жобаларда маңызды әріптестер болып табылады, сондықтан екі ел де көлік инфрақұрылымын дамытуға ерекше назар аударады. Осы саладағы бірлескен күш-жігер екі елдің дамуы мен өркендеуіне ықпал етеді. Жалпы, қазіргі кезеңде Өзбекстан мен Қазақстан өзара сыйластық пен өзара тиімділік негізінде өз қарым-қатынастарын дамытуды жалғастыруда. Екі ел арасындағы өзара алмасулар өңірлік тұрақтылықты, экономикалық өсуді және өз халықтарының әл-ауқатын одан әрі нығайту үшін үлкен әлеуетке ие. Соңғы жылдары Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы экономикалық ынтымақтастықта айтарлықтай оң өзгерістер болды. Екі ел арасындағы сауда көлемі 2016 жылғы 629 млн АҚШ долл. 2023 жылы 4,1 млрд АҚШ долл. дейін өсті. Ынтымақтастық энергетика, көлік, ауыл шаруашылығы және туризм сияқты әртүрлі салалардың дамуына әкелді. Екі елдің бірлескен күш-жігері экономикалық өсуді жеделдетіп, жұмыс орындарын құрып, сыртқы нарықтарға тәуелділікті төмендетуі мүмкін. Қазақстан мен Өзбекстан арасындағы экономикалық ынтымақтастықтың одан әрі дамуы мен өзара пайдасы үшін зор әлеуеті бар, бұл өсіп келе жатқан көрсеткіштермен және табысты жобалармен расталады.

ӘДЕБИЕТ

[1] Лаумулин М.Т. Центральная Азия в эпоху трансформации–Нурсултан: КИСИ при Президенте РК, 2020. – 464 с.

[2] Изтелеуова Е. А. Узбекистан-Россия: сотрудничество и перспективы взаимодействия // Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Исторические и социально-политические науки (ИСПН)». – 2020. – Т. 3. – №. 66. – С. 271-275.

[3] Туркеева К.А., Бримбетова Н.Ж., Сулейменова А.Ш., Туйебекова Ш.Ж. Новые возможности и предпосылки приграничного взаимодействия Казахстана и Узбекистана//–Алматы. -Экономика: стратегия и практика. - 2023. – Т.18(3). – С.140-156.

[4] Буторина О. Цели региональной интеграции: современное понимание //Мировая экономика и международные отношения (МЭМО). – М – 2021. – Т. 65. – №. 10. – С. 5-14.

[5] Нурматов Т. А. Интеграционные процессы в Центральной Азии: история и генезис. // Сборник научных статей. Стратегические ориентиры развития Центральной Азии: история, тренды и перспективы. - Екатеринбург. - Уральский государственный педагогический университет. – 2021. – 312 с.

[6] Притчин С. Узбекистан и Казахстан: особенности транзита власти //МЭМО. – 2021. – Т. 65. – №. 2. – С. 89-99.

[7] Притчин С. А. «Большая игра 2.0» в Центральной Азии на современном этапе // МЭМО – 2022. – Т. 66. – №. 6. – С. 112.

[8] Рахимова М.А. Перспективы регионального экономического сотрудничества в Центральной Азии//Вестник экономической безопасности.

– Университет мировой экономики и дипломатии. - Ташкент. – 2021. – №. 1. – С. 164-168.

[9] Cornell S. Constitutional Reform in Uzbekistan: A Symposium. – Stockholm: Central Asia-Caucasus Institute, 2022. – 71 p.

[10] Рост ВВП (годовой %) – Европа и Центральная Азия // [Электронный ресурс]: Режим доступа: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.МКТР.KD.ZG?locations=Z7-KZ> (дата обращения: 13.12.2024 г.))

[11] Еврокомиссия в досрочном порядке приняла решение о предоставлении Узбекистану статуса бенефициара Всеобщей системы преференций плюс («GSP+»). // [Электронный ресурс]: Режим доступа: <https://gratanet.com/ru/news/ec-uzbekistan-status-beneficiary-gsp> (дата обращения: 17.12.2024 г.)

[12] Указ Президента Республики Узбекистан об учреждении Стратегии «Цифровой Узбекистан-2030» и мерах по ее эффективной реализации. №УП-6079. 05.10.2020. // [Электронный ресурс]: Режим доступа: <https://lex.uz/ru/docs/5031048> (дата обращения: 18.12.2024 г.)

[13] Каррон де ла Каррьер Г. Экономическая дипломатия: дипломат и рынок / МГИМО(У) МИД России. - М.: РОССПЭН, 2003. -295с.

[14] Концепция внешней политики Республики Казахстан на 2020-2030 гг. Указ Президента Республики Казахстан от 6 марта 2020 года № 280. Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан «Әділет». – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280> (дата обращения: 19.12.2024 г.)

[15] Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения: учеб. пособие. 3-е изд.// — М.: Маркетинг, 2018. — 193 с.

[16] Кутбитдинов Ю. Торгово-экономическое сотрудничество стран Центральной Азии в период пандемии // Центр экономических исследований и реформ (ЦЭИР), 19 июня 2020 // [Электронный ресурс]: Режим доступа: <https://www.cer.uz/en/post/publication/torgovo-ekonomiceskoe-sotrudnicestvo-stran-centralnoj-azii-v-period-pandemii> (дата обращения: 20.12.2024 г.)

[17] Додонов В. Ю. Двустороннее экономическое сотрудничество Казахстана и стран Центральной Азии // Россия и новые государства Евразии. 2023. № II (LIX). С. 140-159.

[18] Бюро Национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан. // [Электронный ресурс]: Режим доступа: <https://stat.gov.kz/ru/> (дата обращения: 21.12.2024 г.)

[19] Оңғарова Ж.Б. Расширение торгово-экономического сотрудничества Казахстана с государствами Центральной Азии: риски и возможности. - Астана: Академия государственного управления при Президенте РК, Институт Дипломатии, 2020. – 61 с.

[20] Қазақстан Республикасы мен Өзбекстан Республикасы арасындағы қатынастар // [Электронный ресурс]: Режим доступа: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/article/details/545?lang=kk> (дата обращения: 23.12.2024 г.)

REFERENCES

- [1] Laumulin M.T. Central Asia in the era of transformation - Nur-Sultan: KISI under the President of the Republic of Kazakhstan, 2020. - 464 p. [in Russ.].
- [2] Izteleuova E.A. Uzbekistan-Russia: cooperation and prospects for interaction // Bulletin of KazNPU named after Abai. Series «Historical and socio-political sciences (ISPN)». - 2020. - Vol. 3. - No. 66. - P. 271-275. [in Russ.].
- [3] Turkeeva K.A., Brimbetova N.Zh., Suleimenova A.Sh., Tuyebekova Sh.Zh. New opportunities and prerequisites for cross-border interaction between Kazakhstan and Uzbekistan // - Almaty. - Economy: strategy and practice. - 2023. - Vol.18 (3). - P.140-156. [in Russ.].
- [4] Butorina O. The goals of regional integration: a modern understanding // World Economy and International Relations (MEMO). - M - 2021. - Vol. 65. - No. 10. - P. 5-14. [in Russ.].
- [5] Nurmatov T. A. Integration processes in Central Asia: history and genesis. // Collection of scientific articles. Strategic guidelines for the development of Central Asia: history, trends and prospects. - Yekaterinburg. - Ural State Pedagogical University. - 2021. - 312 p. [in Russ.].
- [6] Pritchins S. Uzbekistan and Kazakhstan: features of the transit of power // MEMO. - 2021. - Vol. 65. - No. 2. - P. 89-99. [in Russ.].
- [7] Pritchins S. A. «The Great Game 2.0» in Central Asia at the Present Stage // MEMO - 2022. - Vol. 66. - No. 6. - P. 112. [in Russ.].
- [8] Rakhimova M. A. Prospects for Regional Economic Cooperation in Central Asia // Bulletin of Economic Security. - University of World Economy and Diplomacy. - Tashkent. - 2021. - No. 1. - P. 164-168. [in Russ.].
- [9] Cornell S. Constitutional Reform in Uzbekistan: A Symposium. - Stockholm: Central Asia-Caucasus Institute, 2022. - 71 p.
- [10] GDP growth (annual %) – Europe and Central Asia // [Electronic resource]: Access mode: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=Z7-KZ> (date of access: 13.12.2024). [in Russ.].
- [11] The European Commission has made an early decision to grant Uzbekistan the status of a beneficiary of the Generalized System of Preferences Plus (“GSP+”). // [Electronic resource]: Access mode: <https://gratanet.com/ru/news/ec-uzbekistan-status-beneficiary-gsp> (date of access: 17.12.2024). [in Russ.].
- [12] Decree of the President of the Republic of Uzbekistan on the establishment of the Strategy «Digital Uzbekistan-2030» and measures for its effective implementation. No. UP-6079. 05.10.2020. // [Electronic resource]: Access mode: <https://lex.uz/ru/docs/5031048> (date accessed: 12/18/2024). [in Russ.].
- [13] Carron de la Carriere G. Economic diplomacy: diplomat and market / MGIMO (U) MFA of Russia. -M.: ROSSPEN, 2003. -295s.
- [14] Foreign Policy Concept of the Republic of Kazakhstan for 2020-2030. Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated March 6, 2020 No. 280. Information and legal system of regulatory legal acts of the Republic of Kazakhstan «Adilet». – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2000000280> (date of access: 19.12.2024). [in Russ.].

[15] Avdokushin E.F. International economic relations: textbook. 3rd ed.// - М.: Marketing, 2018. - 193 p. [in Russ.].

[16] Kutbitdinov Yu. Trade and economic cooperation of Central Asian countries during the pandemic // Center for Economic Research and Reforms (CERR), June 19, 2020 // [Electronic resource]: Access mode: <https://www.cer.uz/en/post/publication/torgovo-ekonomiceskoe-sotrudnicestvo-stran-centralnoj-azii-v-period-pandemii> (date of access: 20.12.2024). [in Russ.].

[17] Dodonov V. Yu. Bilateral economic cooperation between Kazakhstan and the Central Asian countries // Russia and the new states of Eurasia. 2023. No. II (LIX). P. 140-159.

[18] Bureau of National Statistics of the Agency for Strategic Planning and Reforms of the Republic of Kazakhstan. // [Electronic resource]: Access mode: <https://stat.gov.kz/ru/> (date of access: 12/21/2024). [in Russ.].

[19] Ongarova Zh.B. Expansion of trade and economic cooperation between Kazakhstan and the Central Asian states: risks and opportunities. - Astana: Academy of Public Administration under the President of the Republic of Kazakhstan, Institute of Diplomacy, 2020. - 61 p. [in Russ.].

[20] Kazakhstan Respublikasy men Ўзбекстан Respublikasy arasyndagy katynastar // [Electronic resource]: Access mode: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/article/details/545?lang=kk> (date of access: 12/23/2024). [in Russ.].

ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И УЗБЕКИСТАНОМ

Нурсултанова Л.Н.¹, *Касымова А.К.², Уталиева Р.³, Еркін А.Е.⁴

¹Международный университета Астана, Астана, Казахстан

*² Казахская национальная академия хореографии, Астана, Казахстан

³ Атырауский университет имени Х.Досмұхамедова, Атырау, Казахстан

⁴ Международный университета Астана, Казахстан

Аннотация. Данная статья рассматривает текущее состояние, динамику торгово-экономических связей между двумя странами, нерешенные вопросы и возможные пути их преодоления для успешного взаимодействия в перспективе. На основе статистических данных отмечаются возможности наращивания взаимного товарооборота и различные формы кооперации с целью укрепления деловых связей между двумя странами. Подводя итог исследования, авторы отмечают, что важность развития торгово-экономического сотрудничества диктуется общим трендом инновационной и деловой активности в Центральной Азии. Возрастающую роль играют современные транспортные коридоры, поиск новых торговых партнеров, а также в целом развитие технологического суверенитета. Расширение торгово-экономических связей между Казахстаном и Узбекистаном не обходится без препятствий различного характера, но взаимодействие по

линии государственных структур и бизнес-сообщества будет способствовать в будущем укреплению делового взаимодействия.

Экономический ландшафт современной эпохи характеризуется растущей взаимосвязанностью и стремлением к диверсифицированным партнерским отношениям. В этой связи изучение внешней торговли и экономического сотрудничества между Казахстаном и Узбекистаном представляется интересным и актуальным предметом исследования. Два государства являются значимыми игроками в региональной экономике, обладают уникальными преимуществами и ресурсами, открывающими возможности для взаимовыгодного сотрудничества. Наличие природных ресурсов является залогом для развития перспективных отраслей и создания совместных предприятий, а политические контакты на высшем уровне способствуют их реализации. Вместе с тем, обе страны проводят сбалансированную стратегию с международным сообществом и определили долгосрочной целью формирование и поддержание конструктивных отношений со странами ближнего и дальнего зарубежья.

Представляется, что деловое и инвестиционное сотрудничество между странами может иметь положительные последствия не только для экономик, но и для политической стабильности и международной безопасности. Укрепление взаимодействия между братскими народами могло бы способствовать развитию доверия, диалогу и сотрудничеству на международной арене в целом. В этой связи изучение сотрудничества между двумя странами в условиях современной глобализации важно для решения практических проблем и принятия решений в различных сферах. Многолетний опыт взаимоотношений между Казахстаном и Узбекистаном представляет теоретическую и практическую ценность для стран Центральной Азии.

Практическая значимость статьи заключается в том, что опыт двустороннего сотрудничества может быть полезным в процессе совершенствования торговой и инновационной политики стран нашего региона для дальнейшего совершенствования совместной работы. В этой связи не только достижения, но и определенные препятствия, мешающие более качественному содержанию казахстанско-узбекских отношений, могут учитываться при принятии соответствующих программ, обеспечивающих стабильный рост национальных экономик.

Ключевые слова: Центральная Азия, Казахстан, Узбекистан, экономическая дипломатия, торговля, многовекторность, сотрудничество, геополитика

TRADE AND ECONOMIC ASPECT OF RELATIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN

Nursultanova L.N.¹, *Kassymova A.K.², Utaliyeva R.³, Erkin A.E.⁴

¹ Astana International University, Astana, Kazakhstan

*² Kazakh National Academy of Choreography, Astana, Kazakhstan

³ Kh. Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Kazakhstan

⁴ International University Astana, Kazakhstan

Abstract. This article examines the current state, dynamics of trade and economic relations between the two countries, unresolved issues and possible ways to overcome them for successful interaction in the future. Based on statistical data, the possibilities of increasing mutual trade turnover and various forms of cooperation in order to strengthen business ties between the two countries are noted. Summing up the study, the authors note that the importance of developing trade and economic cooperation is dictated by the general trend of innovation and business activity in Central Asia. Modern transport corridors, the search for new trade partners, as well as the overall development of technological sovereignty play an increasing role. The expansion of trade and economic relations between Kazakhstan and Uzbekistan is not without obstacles of various kinds, but interaction between government agencies and the business community will contribute to the strengthening of business interaction in the future.

The economic landscape of the modern era is characterized by growing interconnectedness and the desire for diversified partnerships. In this regard, the study of foreign trade and economic cooperation between Kazakhstan and Uzbekistan seems to be an interesting and relevant subject of research. The two countries are significant players in the regional economy, possessing unique advantages and resources that open up opportunities for mutually beneficial cooperation. The availability of natural resources is a guarantee for the development of promising industries and the creation of joint ventures, and political contacts at the highest level contribute to their implementation. At the same time, both countries pursue a balanced strategy with the international community and have defined the long-term goal of forming and maintaining constructive relations with countries of the near and far abroad.

It seems that business and investment cooperation between the countries can have positive consequences not only for the economies, but also for political stability and international security. Strengthening interaction between the fraternal people could contribute to the development of trust, dialogue and cooperation in the international arena. In this regard, studying cooperation between the two countries in the context of modern globalization is important for solving practical problems and making decisions in various areas. The long-term experience of relations between Kazakhstan and Uzbekistan is of theoretical and practical value for the countries of Central Asia.

The practical significance of the article lies in the fact that the experience of bilateral cooperation can be useful in the process of improving the trade and

innovation policies of the countries of our region to further improve joint work. In this regard, not only achievements, but also certain obstacles that impede the better content of Kazakh-Uzbek relations can be taken into account when adopting appropriate programs that ensure stable growth of national economies.

Key words: Central Asia, Kazakhstan, Uzbekistan, economic diplomacy, trade, multi-vector, cooperation, geopolitics

Авторлар туралы мәлімет:

Нурсултанова Л.Н. - тарих ғылымдарының докторы, профессор, Астана Халықаралық университеті, Астана, Қазақстан, e-mail: 2012nura@bk.ru.

Касымова А.К.- саяси ғылымдарының кандидаты, доцент, Қазақ ұлттық хореография академиясы, Астана, Қазақстан, e-mail almakasymova@mail.ru

Уталиева Р.- педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор, Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау, Қазақстан: e-mail: r.utaliyeva@asu.edu.ru

Еркін А.Е.- магистрант, Астана Халықаралық университеті, Астана, Қазақстан e-mail: erkin.almiri@mail.ru

Сведения об авторах:

Нурсултанова Л.Н. - доктор исторических наук, профессор, Международный университета Астана, Казахстан, Астана, e-mail: 2012nura@bk.ru.

Касымова А.К. - кандидат политических наук, доцент, Казахская национальная академия хореографии, Астана, Казахстан, e-mail almakasymova@mail.ru

Уталиева Р. - кандидат педагогических наук, асс.профессор, Атырауский университет имени Х.Досмұхамедова, Атырау, Казахстан, e-mail: r.utaliyeva@asu.edu.ru,

Еркін А.Е. - магистрант, Международный университета Астана, Казахстан, e-mail: erkin.almiri@mail.ru

Information about authors:

Nursultanova L.N. - Doctor of Historical Sciences, professor, Astana International University, Astana, Kazakhstan, e-mail: 2012nura@bk.ru.

Kassymova A.K. - Candidate of Political Sciences, docent, "Kazakh National Academy of Choreography", Astana, Kazakhstan, e-mail: almakasymova@mail.ru

Utaliyeva R. - Candidat of Pedagogical Sciences, associate professor, Kh.Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Kazakhstan, e-mail: r.utaliyeva@asu.edu.ru

Erkin A.E. - Master's student, International University Astana, Kazakhstan, e-mail: erkin.almiri@mail.ru

Мақала түсті: 23 желтоқсан 2024